

Atombomben och neutraliteten

I gårdagens interpellations-svar stannade statsministern i huvudsak vid de allmänna tankar som vanligen framförs i debatten kring atombomben. Sälunda uttryckte han sina förhoppningar om att en överens-kommelse skulle kunna träffas om förbud för användning av atomvapen och om kontroll i anslutning till detta förbud. Det är självfallet en förhoppning som alla delar, men det är direkt missledande att uttala den utan att samtidigt påpeka att en effektiv kontroll på detta område förutsätter inrättandet av ett världsorgan, som i viktiga hänseenden måste fungera som en världsregering, och att i ett sådant sammanhang veto-rätten för stormakterna måste försvinna. Kort sagt: för en atombombskontroll krävs revolutionerande beslut om förhål-landet mellan folken — beslut som vi vet inte kan åstadkom-mas och som den svenska re-geringen efter allt att döma inte ens är beredd att förorda, eftersom dylika beslut skulle kasta all neutralitetspolitik över ända. På dessa realiteter ingick hr Erlander inte; han nöjde sig med de ständigt brukbara fraserna.

Beträffande den svenska poli-tiken gjorde statsministern en egendomlig deklaration. "Vår alliansfria utrikespolitik ligger fast. Men vi måste vara bered-da att försvara vår självständighet." Omedvetet antydde hr Erlander här genom ordet "men" det ostridiga förhållan-det att ett försvar för vår självständighet möter överväl-

digande svårigheter om vår alliansfria politik fullföljes. Han anförde i fortsättningen att atomvapen sannolikt skulle komma att användas i ett stor-krig och att "vi måste vara ber-edda att försvara oss i ett fram-tida krig även mot en fiende, som mot oss använder atomvapen". Men att försvara sig mot ett land med atombomber utan att själv äga sådana (ingen tänkte sig att Sverige skulle skaffa sig atombomber, tvärtom) och utan att erhålla hjälp från stater som innehar atombomber, det är, som vi alla inser, ett katastrofalt företag. Här hjäl-per inte de försvarsanstalter, den utrymning och de skydds-rumsbyggen som hr Erlander talade om. Den svenska neutra-litetspolitiken innebär i själva verket att vår risk att drivas i ett storkrig är praktiskt taget densamma som om vi tillhörde Atlantpakten, men att våra möjligheter att värja oss är ofantligt mycket mindre. Om något, så borde den senaste tidens utveckling i fråga om atomvapen framkalla en om-prövning av vår politiska linje. Men förstelningen tycks vara för stor för att en sådan om-prövning skall vara möjlig.

Övriga yttranden i den korta debatten var av samma typ. Man närmade sig idealet för en svensk utrikesdebatt: allmän-nighet, tävlan i platheter — vunnun av hr Sandler, som kan parfymera det triviala — om-sorgsfullt undvikande av det omstridda, obehagliga och vä-sentliga.

19/5
30

Historiskt domslut i USA

Den amerikanska högsta domstolens enhälliga utslag i måndags, enligt vilket det är grundlagsstridigt att särhålla vita och negrer i den officiella skolundervisningen, har betecknats som det märkligaste domslutet sedan inbördeskriget. Det vill inte säga litet: den med enastående makt och enastående prestige utrustade domstolen har under detta skede fällt många utslag som på ett avgörande sätt ingripit i amerikanskt samhällsliv. Under årtiondena efter kriget var tendensen i domstolens praxis, liksom i landets politik, utpräglat konservativ. Den berömda fjortonde författningsändringen (antagen år 1868) hade till syfte att trygga negrernas lik-ställighet, men blev i praktiken begagnad som en bom för sociala reformer i delstaterna, medan raspolitiken i Södern genom invecklade tolkningar bereddes möjlighet att fortskrida utan hännningar. Under de senaste årtiondena har utvecklingslinjen varit den motsatta, och detta har inte minst fram-trätt vid handläggningen av mål rörande negrernas rättigheter. Den väldiga förbättringen av negrernas ställning beror till stor del på domstols-utslag. Borttagandet av segregationen mellan vita och svarta i mellanstatlig trafik, begränsningen av rätten att förbehålla vissa bostadsområden åt vita, utvidgningen av negrernas politiska rättigheter, allt detta och mycket annat har skett väsentligen genom att den högsta domstolen brukat sin rätt att bedöma statliga lagars förenlighet med staternas och unionens författningar.

Det utslag som nu fällt har föregåtts av en exceptionellt livlig debatt och av de mest ingående utredningar. De negrer från skilda stater (Syd-Carolina, Virginia, Kansas, Delaware samt huvudstaden Washington) som fört talan mot segregationen i skolorna har stötts av advokater från den stora organisationen för främjande av de färgades framsteg (NAACP), men på samma sida har, väl att märka, uppträtt ombud för unionsregeringen, både den förutvarande demokratiska och den nu sittande republikanska. På andra sidan har stått de delstater vilkas segregationspolitik angripits, och de har före-trätts av några av Amerikas främsta jurister.

Segregationen i skolorna — liksom segregationen över huvud — har varit mest utpräg-

lad och strängt genomförd i sydstaterna, från Virginia i nordost till Texas i sydväst, där fortfarande, trots den starka utvandringen till Norden och Västern, drygt 60 procent av negrerna i USA är bosatta. Denna segregation innebär i sin ordinära utformning att enligt lagen vita och svarta skall gå i skilda skolor. En dylik segregation innebär enligt högsta domstolens utslag av år 1896 varit tillåten: "skilda men likvärdiga" skolor har sagts inte utgöra någon diskriminering mot negrerna. I realiteten har emellertid inte skolorna varit likvärdiga; att man kunnat tala om "likvärdighet" beror på att samma slag av undervisning meddelats. Negrerna har haft sämre skollokaler, lägre betalda lärare, skolmåltider i mindre utsträckning; de har i vida mindre omfattning än de vita kunnat fortsätta i läroverk, och ofta har de i fråga om böcker och annan materiel varit ojämn-